

Бесчасна І. В.

аспірантка кафедри міжнародних відносин
Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара
(Дніпропетровськ, Україна), E-mail: Irunya8888@mail.ru

ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ФОРУМУ КРАЇН-ЕКСПОРТЕРІВ ГАЗУ

***Анотація.** Розглянуті та проаналізовані передумови створення Форуму країн-експортерів газу. Головним чином автор аналізує фактори, які стали наслідком розвитку сучасної газової галузі та сприяли об'єднанню країн-експортерів природного газу. Робиться акцент на позицію Росії як одного з головних виробників газу у питанні щодо створення Форуму. Автор намагається визначити головні задачі, реалізація яких стала однією з причин консолідації виробників газу.*

***Ключові слова:** ринок газу, країни-виробники, країни-споживачі, зріджений газ, попит, пропозиція, ціноутворення.*

Постановка проблеми. Газ все більше стверджує себе у якості стратегічного ресурсу. На сьогоднішній день газовому ринку доводиться мати справу з якісно новими змінними, такими як поява нетрадиційних джерел газу, прогрес у сфері зрідженого природного газу, швидкий розвиток альтернативних джерел енергії та конкуренція між країнами-експортерами [1].

Що ж на сьогодні займає звільнене місце? Відповідь – природний газ. Його частка в енергобалансі світової економіки постійно зростає, що обумовлено як його високою ефективністю у якості енергетичного ресурсу та сировини для промисловості, так і з підвищеною у порівнянні з нафтою та вугіллям екологічністю. Ця тенденція буде спостерігатись і в майбутньому, а можливо, навіть посилиться за рахунок здешевіння технологій зниження природного газу та будівництва нових магістральних газопроводів.

Основними тенденціями розвитку світової газової галузі є:

- Інтеграція світових ринків природного газу в умовах їх лібералізації;
- Постійний ріст світового споживання природного газу;
- Значне збільшення інвестицій в дану галузь;
- Створення Світового енергетичного кодексу, т.д. [2, с. 281].

Світовий ринок газу все ще складається з достатньо ізольованих сегментів. Однак під впливом факторів глобалізації спостерігаються активні інтеграційні процеси, які сприяють формуванню єдиного світового ринку газу з діючими на ньому конкурентними силами, у тому числі за рахунок розвитку сектору зрідженого природного газу та притаманній йому гнучкості у географії постачань. Розвиток морського транспортування зрідженого природного газу дозволяє забезпечити зв'язок між основними макрорегіонами, а також центрами виробництва та споживання газу [4, с. 333].

Аналіз наукових досліджень. Питання щодо передумов створення Форуму країн-експортерів газу на сьогоднішній день належить до кола малодосліджених проблем міжнародних відносин. Головним чином йому приділяють увагу політичні оглядачі та фахівці з питань розвитку газової галузі.

Серед них варто звернути увагу на дослідження Е. Касаєва, який є експертом в галузі міжнародного права та інвестицій в енергетичній сфері Середнього Сходу та Північної Африки. В своїх працях він відзначає, що через прагнення забезпечити реалізацію власних інтересів створення об'єднання виробників газу було лише питанням часу.

Хотілось би виокремити М. Владімірова – аналітик з питань енергетики Центру вивчення демократії, який досліджує ризики в енергетичній безпеці Європи та Близького Сходу. У своїх дослідженнях він аналізує фактори, які стали основними

передумовами створення Форуму.

Серед авторів, які приділяють увагу процесу об'єднання виробників природного газу, можна відзначити В. Сокор. Він займається дослідженням позиції Росії у процесі формування ФКЕГ, а також виявленням наслідків створення організації для розвитку світового ринку газу.

З огляду на все вище вказане, слід відзначити, що історія створення Форуму потребує подальшого дослідження та конкретизації.

Метою статті є аналіз передумов, які сприяли об'єднанню виробників природного газу та створенню Форуму країн-експортерів газу, виявлення головних задач, реалізація яких була однією з причин створення організації.

Виклад основного матеріалу. Якщо експортери газу розширюють свою експансію на ринках лише в економічній сфері, то деякі імпортери прагнуть активно впливати й на внутрішню політику держав-постачальників. Ринок газу глобалізується, у ньому все активніше приймають участь органи державної влади окремих країн, а також міжнародні об'єднання. При цьому ринкова конкуренція доповнюється політичною як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні та приймає самі гострі форми [2, с. 281].

З огляду на активну діяльність експортерів газу та їх прагнення захистити власні інтереси, рішення про створення платформи для обговорення спільних проблем було лише питанням часу. Все це привело до поступового формування міжнародної організації, яка була покликана налагодити взаємодію між провідними газовидобувними країнами світу, - Форуму країн-експортерів газу [7].

Ідея створення міжнародної організації, яка б регулювала відносини між виробниками та споживачами природного газу, походить з 1980-х та початку 1990-х рр., коли Алжир став наполягати на створенні форуму, який би дозволив регулювати умови угод з європейськими споживачами. США вдалось запобігти реалізації алжирського плану, оскільки державний департамент розглядав його як створення потенційного картелю, який би встановлював власні ціни. Основною проблемою у плані Алжиру було збереження принципу «призначення», який би встановлював фіксоване призначення доставки природного газу, гарантуючи, що покупці не зможуть перепродавати газ на інших ринках [8].

Серед основних факторів, які сприяли консолідації виробників газу, можна виділити такі:

- позиція Росії як одного з головних виробників газу у світі;
- зростання світового попиту на газ;
- ресурси природного газу та розподіл світового ринку;
- політичний фактор;
- розвиток технологій у газовій сфері [9].

Розглянемо більш детально кожен з вказаних вище факторів.

Першим фактором, який сприяв об'єднанню виробників газу, стала наявність такого ключового постачальника природного газу як Російська Федерація. Росія є одним з найбільших у світі виробників природного газу та володіє близько 30% розвіданих світових запасів газу. В свою чергу Ірак володіє 15%, а Катар 9%. Близько 40% імпорту газу до

ЄС надходить з країн колишнього Радянського Союзу. Це пов'язано з тим, що російська компанія «Газпром», окрім російського газу, транспортує та продає газ, який видобувають у Туркменістані, Казахстані та Узбекистані. Крім того, з кожним роком зростають об'єми постачань газу з Росії до Китаю та Японії.

Спочатку один з найбільших виробників та експортерів газу у світі – Росія – не виявляла особливого інтересу до можливості перетворення Форуму з дискусійної платформи на повноцінну міжнародну організацію. Більш того, в 2005 р. під час підготовки зустрічі лідерів країн «Великої вісімки» у м. Санкт-Петербург питання про глобальний ринок газу був викреслений з порядку денного через неактуальність.

Адже головним приводом до створення та просування ФКЕГ зусиллями Ірану та Катару була координація постачань зрідженого природного газу саме з Близького Сходу з метою отримання більш вигідних умов.

Тим не менш у 2006 р. відбувся корінний перелом у баченні Росії перспектив об'єднання виробників газу, що було пов'язано з цілим рядом протиріч Москви із західними партнерами – Брюсселем та Вашингтоном. До того часу існували проблеми у енергетичному діалозі Росії та США, а взаємовідносини з Єврокомісією після газової війни з Україною стали вкрай напруженими. Крім того, Брюссель розпочав активну кампанію по створенню консолідованої позиції всіх країн-учасниць ЄС у відношеннях з постачальниками газу, перш за все з Росією. На тлі зростаючих цін на газу та збільшення залежності Єврозони від імпорту газу це виглядало як спроба сформувати картель споживачів та не дозволити Москві сепаратно домовлятися з найбільшими клієнтами (Німеччиною, Італією та Францією) напряму. Основою політики Євросоюзу на той час стає курс на зниження долі Росії у постачаннях газу, тиск на систему довгострокових контрактів, нафтову прив'язку цін на газ, розвиток регазофікаційних терміналів для постачання зрідженого природного газу з країн-конкурентів Росії [4, с. 336].

На діяльність організації країн-експортерів газу Росія покладала наступні очікування:

- Узгодження єдиних методів ціноутворення;
- Призначення конкретних ринків у країнах-споживачах або регіонах конкретними експортуючим країнам на умовах останніх;
- Уникнення конкуренції серед країн-експортерів газу всередині групи на визначених або нових ринках;
- Забезпечення «надійності ринку» за визначенням Росії, тобто тривале блокування на великих частках ринку;
- Досягнення стратегічного взаєморозуміння всередині групи щодо обсягів експорту та графіків постачань у різних напрямках;
- Попереднє узгодження нових проектів будівництва трубопроводів всередині групи, щоб дозволило групі затвердити свої власні угоди відносно розподілення ринку між конкретними країнами-експортерами;
- Спільна розвідка та розробка газових родовищ в країнах-членах;
- Координування компаній та виробничих графіків у щойно введених у експлуатацію газових родовищ у країнах-членах;
- Спільне планування розвитку заводів по зрідженню природного газу та експорту зрідженого природного газу (ЗПГ) [5, с. 120].

Величезні об'єми запасів газу, вплив Росії на газовий ринок та вигідне географічне розташування створюють для Росії всі можливості для посідання місця лідера в рамках Форуму країн-експортерів газу, аналогічно до Саудівської Аравії у рамках ОПЕК. Росія прагне до розширення своєї регіональної газової монополії у глобальному масштабі. Тому вона є прибічником не лише подальшого існування Форуму, але й на поступове перетворення його на світовий газовий картель, який впливає на видобуток та ціна на природний газ.

Ще одним з головних показників, який характеризує сучасний енергетичний ринок є постійне зростання попиту на енергоносії. Передбачається, що до 2030 р. глобальний попит на енергію збільшиться майже на 60%. Зокрема, споживання природного газу зростає на 90%. Це дозволить збільшити частку природного газу у енергетиці до 25% [9].

Країни-члени Форуму володіють 78,9% світових запасів газу та 55,6% міжнародного виробництва газу. У порівнянні, ОПЕК володіє 75% запасів нафти та 40% її виробництва. Доведених запасів природного газу на дві третини більше, ніж нафти. Враховуючи це, Форум країн-експортерів газу має можливість впливати на світовий ринок значно більше у порівнянні з ОПЕК завдяки більшій резервній

потужності.

Попри це, на сьогоднішній день, країни ФКЕГ не домінують у світовій торгівлі газом. На них припадає лише 42,2% усіх газопроводів та 56,9% експорту зрідженого природного газу. Частково це обумовлено тим, що найбільші виробники газу одночасно є й найбільшими його споживачами. Зокрема Іран, Венесуела та ОАЕ не виробляють достатньо газу, щоб задовольнити внутрішній попит, хоча володіють одними з найбільших запасів природного газу. У зв'язку з цим їх експортний потенціал значно послаблений. Росія, яка є другою за об'ємами виробництва газу, одночасно є другим за величиною споживачем природного газу. Все це призводить до того, що більшість членів ФКЕГ не спроможні постійно підтримувати величезні резервні потужності, в той час як марнотратне споживання та повільний розвиток нових родовищ ставить під загрозу їх довгостроковий вплив на газові ринки.

Головним виключенням з цього переліку є Катар, який послідовно розширює свою частку на ринку, а також підтримує власну резервну потужність. Зростання частки зрідженого природного газу в значній мірі сприяв «газовому буму» у Катарі, що дозволить йому бути одним з основних гравцем у цій сфері у майбутньому.

Форум складається з країн-членів ОПЕК та дружніх для картелю країн. Крім того, значна частина розвіданих запасів газу знаходиться у країнах, що розвиваються. Такі держави становлять більшість членів ФКЕГ. Для них характерним є наявність гострих соціально-економічних проблем та необхідність джерела прибутку. У зв'язку з цим такі країни в значній мірі покладаються на природні ресурси як на основне джерело прибутку.

Таким чином прагнення отримати максимальну вигоду від видобутку та виробництва природного газу стає спільною метою для членів організації. А спільні проблеми та інтереси створюють підґрунтя для консенсусу з основних питань у рамках Форуму. Це сприяє тому, що стає легше сформулювати спільну політику у діяльності організації для взаємної вигоди її членів [6].

З політичної точки зору, сучасна міжнародна політична система значно вплинула на розвиток співпраці між експортерами природного газу, оскільки природний газ є стратегічним ресурсом, який відіграє важливу роль як у внутрішній, так й у зовнішній політиці держави. У питаннях внутрішньої політики це стосується зв'язків між урядом країни та державними й приватними енергетичними компаніями. Щодо зовнішньополітичної діяльності, то наявність спільних інтересів знач підвищує можливість створення енергетичних альянсів, які простираються далеко за межі одного ринку [8].

Значний вплив на зростання попиту на газу здійснив розвиток технологій. Технологічні інновації сприяють зниженню витрат на розвідку, видобуток та транспортування газу. Коли витрати на видобуток та виробництво газу зменшаться, це дозволить виробникам знизити ціну таким чином, щоб створити нееластичний попит на природний газ. Швидкий темп розвитку у сфері технологічних розробок по використанню природного газу сприяє консолідації членів Форуму у питаннях можливого впливу на світовий ринок.

Розвиток виробництва зрідженого природного газу сприяв не лише зростанню попиту на нього, але й вплинув на збільшення об'ємів торгівлі газом між окремими країнами та розвиток регіонів. У результаті сформувались спотові ринки у США та Великобританії. Існуюча цінова конкуренція на регіональних ринках газу сприяє поступовій їх інтеграції, у якій активну участь приймають країни-члени ФКЕГ. В свою чергу це дозволить згенерувати одну спільну ціну на газ. А маючи такий потужний інструмент як спільна ціна, Форум може здійснювати значний вплив на світовий ринок енергоносіїв.

Ще одним зі стимулів створення «газового форуму» було неминучість автоматичного падіння світових цін на газ слідом за нафтовими, у чому незацікавлені всі учасники організації. Тому що різке падіння світових нафтових котирувань призведе до

аналогічної ситуації зі світовими цінами на газ [6].

Окрім вище зазначених факторів, які стимулювали створення Форуму країн-експортерів газу, формування об'єднання виробників газу було покликано реалізувати такі головні задачі:

- Можливість переходу до нового ціноутворення на газ;
- Розподілення ринку між основними потенційними виробниками природного газу;
- Створення альтернативних прогнозів розвитку світового газового ринку на протигагу прогнозів Міжнародного енергетичного агентства, який фактично представляє інтереси розвинутих країн, основних споживачів енергоресурсів у світі.

У рамках першої задачі – виробники газу постійно висловлюються за незалежне ціноутворення газу від нафти. На сьогоднішній день ціни на газ прив'язані до нафтового кошика, що частково призводить до недооцінки газу. Найбільш активними прихильниками зміни ціноутворення газу є Катар та Алжир. Вони виступають за пропозицію ліквідувати недооціненість газу у порівнянні з нафтою, враховуючи його теплотворність. За даними виробників на даний час мова йде про приблизно 40-відсотковій різниці не на користь газу.

Крім того не слід забувати про більш екологічні властивості природного газу. Згорання природного газу зменшує викиди як парникових газів, так і інших речовин, які мають значний шкідливий вплив на навколишнє середовище та на здоров'я людини. У порівнянні з іншими видами викопного палива природний газ виділяє досить значну кількість тепла на одиницю ваги, однак при цьому значно менше забруднює повітря продуктами згорання.

Однак зміна оцінки природного газу не на користь споживачів. У зв'язку з цим Міжнародне енергетичне агентство веде активну пропаганду власних прогнозів, згідно яких ціна на газ буде вкрай низькою, а прив'язка до кошика нафтопродуктів – невигідна європейським країнам. У якості прикладу наводиться ситуація на ринку США в результаті розвитку сланцевого газу.

Не менш важливою є друга задача. Особливо коли мова йде про домовленість Росії з Катаром та Іраном про розподілення ринків. При цьому цілі Катару та Росії у багато чому співпадають, різниця полягає лише в масштабах «зацікавленості». Катар також зацікавлений у зниженні тиску на європейський ринок, так як зниження ринкової ліквідності призводить до зростання спотових цін, до яких прив'язані ціни у катарських контрактах. Але це потребує узгодження на вищому політичному рівні та є досить складною задачею. Ціною такого діалогу для Росії може стати поступка новими перспективними ринками АТР. Якби Росія мала високу долю постачань зрідженого природного газу у своєму експорті, то її позиції у діалозі з партнерами в рамках ФКЕГ були б більш стійкими та гнучкими [4, с. 339].

Росія, Алжир та Іран намагаються попередити перенасичення ринку газом для збереження прибутку, який знизився за останні 5 років. Зріджений газ, який призначався спочатку для північноамериканського ринку, вийшов на європейський ринок, послабивши таким чином вплив Росії та Алжиру. Таким чином створення Форуму країн-експортерів газу дозволило б скоординувати зусилля виробників у питаннях ціни на газ як на регіональних ринках, так і на світовому загалом [8].

Створення альтернативних прогнозів розвитку газового ринку також є вкрай важливим. Користувачі газу вже давно перетворили прогнози на елемент тиску. Яскравим прикладом стала ситуація 2009 р., коли Міжнародне енергетичне агентство та Міненерго США повністю переробили свої прогнози. І тепер головною темою їх прогнозів стає надлишок газу на всіх основних ринках. Однак, дане ствердження досить сумнівне. Форум має сформувати точку зору постачальників газу на середньостроковий та довгостроковий розвиток газової промисловості, у тому числі і на ситуацію зі зрідженням природним газом. Адекватні прогнози мають дуже важли-

ве значення для постачальників, які приймають інвестиційні рішення, оскільки від цього буде залежати як майбутня ціна на газ, так і розвиток цілої галузі.

Також прогнози мають вагоме значення при переговорах з покупцем. Кожна із сторін, і покупець, і постачальник, намагається мотивувати необхідність перегляду цін у бік, відповідно, зниження або, навпаки, зростання, спираючись на прогнози провідних аналітичних організацій. А подібні організації, як правило, працюють не на боці виробників. Таким чином, продавець з самого початку знаходиться у невигідній ситуації, коли переживає «ринок покупця». На сьогоднішній день ФКЕГ лише формуює необхідну інформаційну базу та може самостійно здійснювати аналіз ринку у повному обсязі. Тому однією з головних задач при перетворенні Форуму з дискусійної платформи на міжнародну організацію є нарощування власного дослідницького потенціалу.

Ще одним форматом співробітництва світових виробників газу є реалізація спільних проектів щодо експорту зрідженого природного газу. Основна ідея такого співробітництва – країни ділять між собою новий попит на ринках. «Газпром» намагається увійти у катарські проекти та постачати зріджений природний газ до країн АТР. За таких обставин Катар буде незацікавленим у надлишковій пропозиції газу в Атлантичному регіоні. Таким чином Росія та Катар будуть зацікавлені у балансуванні попиту та пропозиції в окремо взятому регіоні.

Координація зусиль в рамках ФКЕГ та співпраця у спільних проектах дозволять зміцнити позиції постачальників газу у діалозі зі споживачами. У результаті світова газова галузь дійсно може перейти до ситуації, коли газ набуде справедливої ціни та його перестануть недооцінювати. Все це буде тільки стимулювати інвестиції у розвиток газової галузі, а координація дій країн-експортерів буде сприяти балансуванню попиту-пропозиції у довгостроковій перспективі [4, с. 340-341].

Одночасно, поряд тенденціями, які сприяли об'єднанню виробників газу, існували обмеження, які перешкоджали створенню організації. Ці обмеження були як на економічному, так і на політичному рівні, кожний з яких в свою чергу додатково залежав від внутрішніх та зовнішніх факторів. З економічної точки зору, міжнародні фактори представляли собою існуючу структуру світового ринку газу, яка характеризувала поточний стан енергоспоживання, запасів, ліквідність ринку та еластичність попиту на сьогоднішній день.

Поряд з економічними перепонами, слід відзначити й політичні фактори. Перш за все це стосується суперництва між Росією та Катаром. Катар завжди вважався союзником США, і відкритий антиамериканізм у його політиці негативно сприймається російською стороною. Крім того, Катар прагне не лише розширити свій енергетичний вплив і вийти на нові ринки, але впливати на міжнародну політику. Зокрема мова йде про посередництво у конфліктах у Східній Африці, вплив на ситуацію у Лівії та Сирії. Так ще до подій «арабської весни», Катар разом з Саудівською Аравією та Туреччиною підтримували опозиційні рухи у Сирії та інших країнах. На противагу цьому Росія завжди підтримувала існуючі державні режими [8].

Також одним з політичних чинників, який певним чином перешкоджав створенню об'єднання експортерів газу були санкції західних країн проти Ірану. По відношенню до країни діяли і продовжують діяти декілька пакетів санкцій Ради безпеки ООН. Крім того, Вашингтон та деякі країни Європейського союзу самостійно обмежили активність своїх компаній на іранському ринку. Таким чином тиск Заходу перешкоджав Ірану повноцінно закріпитись на європейському ринку [3, с. 25].

Висновки. Все вище вказане дозволяє констатувати, що сучасні тенденції розвитку газової галузі характеризуються постійними якісними та кількісними змінами. Зростання ролі природного газу як ключового енергоносія у найближчому майбутньому збільшив вплив основних його виробників на міжнародній арені. Все це сприяло процесу створенню нового об'єднання виробників природних ресурсів – Форуму країн-експортерів газу. Створення міжнародного газового об'єднання до-

зволить більш ефективно регулювати міжнародні відносини на світовому газовому ринку. Крім того, подальший розвиток Форуму у якості повноцінної міжнародної організації сприятиме створенню балансу між попитом та пропозицією в незалежності від розвитку світової економіки.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Бадреддин К. Что ждет «газовый ОПЕК» [Електронний ресурс] / Крис Бадреддин. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://inosmi.ru/economic/20111115/177713308.html>. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
2. Вишневер В. Я. Сущность и основные тенденции развития мирового газового рынка / В. Я. Вишневер // Мировая экономика и международные экономические отношения. – 2010. – №10 (71). – С. 279–282.
3. Касаев Э. Чертова дюжина / Эльдар Касаев. // Oil&Gas Journal Russia. – 2008. – №8. – С. 24–30.
4. Майорец М. Сжиженный природный газ - будущее мировой энергетики / М. Майорец, К. Симонов. – Москва: Альпина Паблিশе, 2013. – 360 с.
5. Сокор В. Возглавляемая Россией «Газовая ОПЕК»? Создание, последствия, меры противодействия / Владимир Сокор // Обзорение литовской внешней политики. – 2008. – С. 117–125.
6. Чичкин А. Кто пойдет в «газовый картель» [Електронний ресурс] / Алексей Чичкин // Российская Бизнес-газета. – 2008. – Режим доступу до ресурсу: www.rg.ru/2008/11/11/gaz.html. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
7. Kasayev E.O. The Myth of a Natural Gas OPEC [Електронний ресурс] / Kasayev E.O. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://nationalinterest.org/commentary/the-myth-natural-gas-opec-8082>. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
8. Vladimirov M. Why is a natural gas OPEC not possible? [Електронний ресурс] / Martin Vladimirov. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: www.jhubc.it/ADMISSIONSBLOGDOCUMENTS/MVladimirov%20MA_Thesis.pdf. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.
9. Wagbara O. Is an OGEC (Organization of gas exporting countries) likely? / Obindan Wagbara. – 2005. – Режим доступу до ресурсу: www.dundee.ac.uk/cepmpl/gateway/?news=28052. (дата звернення 20.02.2015) – Назва з екрану.

REFERENCES:

1. Badreddin, K. (2011) *Chto zhdet «gazovyy OPEK»* [What awaits «gas OPEC»], available at: <http://inosmi.ru/economic/20111115/177713308.html>. (Accessed 20 February 2015)
2. Vishnever, V. Ya. (2010) 'Sushchnost' i osnovnye tendentsii razvitiya mirovogo gazovogo rynka' [Essence and main trends in the global gas market] In *Mirovaya ekonomika i mezhdunarodnye ekonomicheskie otnosheniya* [The world economy and international economic relations], Vol. 10 (71), pp. 279–282.
3. Kasaev, E. H. (2008) 'Chertova dyuzhina' [Baker's Dozen] In *Oil&Gas Journal Russia*, Vol. 8, pp. 24–30.
4. Mayorets, M. & Simonov, K. (2013) *Szhizhenny prirodnyy gaz - budushchee mirovoy energetiki* [Liquefied natural gas - the future of world energy], Moskva, Alpyna Pablyshe, 360 p.
5. Sokor, V. (2008) Vozglavlyamaya Rossiey «Gazovaya OPEK»? Sozdanie, posledstviya, mery protivodeystviya [Headed Russian «gas OPEC»? Create consequences, countermeasures] In *OObzrenie litovskoy vneshney politiki* [Lithuanian Foreign Policy Review], pp. 117–125.
6. Chichkin, A. (2008) Kto poydet v «gazovyy kartel'» [Who will go to the «gas cartel»] In *Rossiyskaya Biznes-gazeta* [Russian business newspaper], available at: www.rg.ru/2008/11/11/gaz.html. (Accessed 20 February 2015)
7. Kasayev, E.O. (2013) *The Myth of a Natural Gas OPEC*, available at: <http://nationalinterest.org/commentary/the-myth-natural-gas-opec-8082>. (Accessed 20 February 2015)
8. Vladimirov, M. (2013) *Why is a natural gas OPEC not possible?*, available at: www.jhubc.it/ADMISSIONSBLOGDOCUMENTS/MVladimirov%20MA_Thesis.pdf. (Accessed 20 February 2015)
9. Wagbara, O. (2005) *Is an OGEC (Organization of gas exporting countries) likely?*, available at: www.dundee.ac.uk/cepmpl/gateway/?news=28052. (Accessed 20 February 2015)

Бесчасная И. В., аспірантка кафедри міжнародних відносин Дніпропетровського національного університету імені Олеся Гончара (Дніпропетровськ, Україна), E-mail:

Irunya8888@mail.ru

Предпосылки создания форума стран-экспортеров газа.

Аннотация. Рассмотрены и проанализированы предпосылки создания Форума стран-экспортеров газа. Главным образом автор анализирует факторы, которые стали следствием развития современной газовой отрасли и способствовали объединению стран-экспортеров природного газа. Делается акцент на позицию России как одного из основных производителей газа в вопросе создания Форума. Автор пытается определить задачи, реализация которых стала одной из причин консолидации производителей газа.

Ключевые слова: рынок газа, страны-производители, страны-потребители, сжиженный газ, спрос, предложение, ценообразование.

Beschasna I., graduate student of the department of international relations Oles Honchar Dnipropetrovsk national university (Dnepropetrovsk, Ukraine), E-mail: Irunya8888@mail.ru

The background of gas exporting countries forum.

Abstract. Now creating a new global energy market, and it is connected with natural gas. The creation of this market brings new opportunities and risks, creating new interdependencies and geopolitical association and will have a far-reaching impact on the world economy. As natural gas will become the subject of international trade, it becomes a decisive factor in satisfaction of many pressing needs

The activities of international organizations plays a central role in the international energy security and balance in the distribution of natural resources. Particular relevant today is the integration of countries - producers and countries - exporters of natural resources. Among such communities should note the work of the Forum countries - exporters gas (GECF).

In the article reviewed and analyzed the background of creation of Gas Exporting Countries Forum. The main focus is made by the author on the factors that were the result of the development of modern gas industry and contributed to the unification of the exporting countries of natural gas. Emphasis on Russia's position as a major gas producer in establishing Forum. The author tries to define the tasks, the realization of which has been one of the reasons for the consolidation of gas producers. Also consider restrictions that prevent the formation of the organization of gas producers.

Key words: natural gas market, producer countries, consumer countries, liquefied gas, demand, proposal, pricing.

УДК 323

Брехаря С. Г.

кандидат політичних наук, науковий співробітник

Інституту політичних і етнонаціональних досліджень НАН України
(Київ, Україна), E-mail: visnukDNU@i.ua**ПОЛІТИЧНЕ НАСИЛЛЯ ЯК АТРИБУТ ВЛАДИ**

Анотація. Проаналізовано головні теоретичні уявлення про роль і специфіку використання політичного насилля в процесі завоювання, утримання і використання влади та дефіцитних ресурсів. Підкреслено особливе значення для державної влади монополії на легітимне застосування примусу в процесі реалізації владних відносин.

Ключові слова: політичне насилля, влада, держава, легітимність.

Аналізуючи більшість класичних і сучасних праць з теорії політичного насилля можна помітити постійне намагання дослідників розглядати даний феномен в якості інструменту владних відносин. В значній мірі, це пов'язано з тим, що протягом людської історії насилля було найпоширенішим засобом боротьби за владу та матеріальні ресурси, а владні відносини, у свою чергу, були відображенням системи засобів за допомогою яких суб'єкту вдавалося реалізувати свою волю стосовно об'єкта влади. Саме тому, в межах сучасної політичної науки значна кількість спроб концептуалізації політичного насилля здійснюється на основі його органічної єдності з поняттям «влади». Будь-яка система владних відносин характеризується відкритим або латентним зіткненням протилежних інтересів та протиборством